

ПАМ'ЯТКИ ЮНЕСКО ПІД ЗАГРОЗОЮ

*Гресь Тетяна Олексіївна,
бакалавр спеціальності «Туризм»,
студентка I курсу магістерської програми спеціальності «Маркетинг»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: gresto@krok.edu.ua*

*Мелько Людмила Федорівна,
к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: ludmilam@krok.edu.ua*

Збройні конфлікти та війни, землетруси та інші стихійні лиха, забруднення навколишнього середовища, браконьєрство, неконтрольована урбанізація та неконтрольований розвиток туризму створюють серйозні проблеми для об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

У Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО під загрозою на 1 грудня 2020 р. знаходяться 53 об'єкти із 33 країн світу. Частина з них є популярними туристичними дестинаціями, наприклад: історичний центр Відня (Австрія), Національний парк Еверглейдс (США), археологічна зона Чан-Чан (Перу), Тімбукту (Малі), тропічні ліси Ацінанани (Мадагаскар) тощо [1].

Внесення конкретної пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО під загрозою дає можливість Комітету всесвітньої спадщини запропонувати заходи щодо її збереження: розробити та прийняти програму для її відновлення, вести подальший моніторинг ситуації тощо [1].

Географія об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які знаходяться під загрозою, набагато ширша, ніж кількість зафіксованих об'єктів у Списку. Тому ми представимо й інші об'єкти спадщини, яким необхідна термінова допомога, й які є також популярними туристичними атракціями та дестинаціями.

Зазначимо, що питаннями охорони історичної архітектури і об'єктів культурної спадщини в усьому світі займається також Всесвітній фонд пам'ятників (World Monuments Fund) – міжнародна некомерційна організація, яка проводить дослідні роботи, надає адвокатські послуги, гранти, організовує освітні та навчальні програми. До списку увійшли 25 туристичних об'єктів історичної та культурної спадщини із 22 країн, які потребують термінової реставрації [2].

Нотр-Дам де Парі (Собор Паризької Богоматері), який є одним з найпопулярніших туристичних об'єктів світового масштабу та шедевром готичної архітектури. Незважаючи на пожежу, яка відбулася 15 квітня 2019 р., обвалила головний шпиль та зруйнувала дерев'яні конструкції перекриття даху, об'єкт потрохи повертається до життя. Собор Паризької Богоматері щороку відвідувало близько 13 млн туристів. Після пожежі та з початком пандемії коронавірусу кількість туристів значною мірою знизилася.

ЮНЕСКО запропонована допомога щодо відновлення собору, який знаходиться під охороною з 1991 р. [3]. Повне відновлення собору планується завершитися в 2024 р.

Тим часом Нотр-Дам де Парі, не дивлячись на реконструкцію, пропонує безкоштовні екскурсії (приблизно годину) під керівництвом волонтерів-гідів. Керівництво вважає, що собор має «продовжувати своє життя» [4].

Пожежею знищено стародавній замок Сюрі (Японія), що включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у 2000 р. Пожежа, яка відбулася в 2019 р., вщент знищила сім будівель на площі, в тому числі головний корпус.

Японія впевнено заявила, що хоче відбудувати дерев'яний замковий комплекс Сюрі, який був побудований 500 р. тому під час правління династії Рюкю, а в 1933 р. оголошений національним надбанням країни. Під час Другої світової війни він повністю був знищений, але його довго і старанно відновлювали на підставі збережених планів та фотографій, та відкрили для відвідування в 1992 р. [5].

ЮНЕСКО запропоновано допомога щодо відновлення зруйнованих історичних будівель в ліванській столиці Бейруті через вибух аміачної селітри, в результаті чого постраждало близько 640 об'єктів, що мають статус історичних. Розроблено детальний план відновлення і реконструкції пам'яток, роботи зокрема мають проводитися в Національному музеї Бейрута, Музеї Сурсок та в Археологічному музеї [6].

Під величезною загрозою знищення перебувають об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Сирії через тривалу громадянську війну з 2011 р. (табл.1) [7].

Таблиця 1

**Перелік об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО Сирії,
які знаходяться під загрозою**

Назва	Місце розташування, час створення	Рік внесення до списку	Критерії
Стародавнє місто Дамаск	Місто Дамаск, з VII ст.	1979	i, ii, iii, iv, vi
Стародавнє місто Борса	Місто Борса, II ст.	1980	i, iii, iv
Стародавнє місто Пальміра	Місто Пальміра, I-II ст.	1980	i, iii, iv
Стародавнє місто Алеппо	Місто Алеппо, з XII ст.	1986	iii, iv
Крак де Шевальє і Кал'ат-Салах-ад-дін	Провінція Хомс і Латакія, XI-XII ст.	2006	ii, iv
Стародавні села півночі Сирії	Провінції Алеппо та Ідліб, I-VII ст.	2011	iii, iv, v

Серед пам'яток найбільше постраждала Пальміра. В 2015 р. бойовиками Ісламської держави підірвано Триумфальну арку (II ст.н.е.), знищено храми, пошкоджено мавзолеї. Вбито головного доглядача комплексу, сирійського археолога, провідного дослідника Халедааль-Асаада, який протягом сорока

років опікувався комплексом. ЮНЕСКО засудила варварські руйнування стародавнього міста, назвавши їх військовими злочинами [8].

Під час бойових дій надзвичайно постраждало місто Алеппо, де майже повністю було знищено пам'ятки. ЮНЕСКО має намір їх відновити за допомогою штучного інтелекту [9].

У Списку об'єктів ЮНЕСКО під загрозою є пам'ятки, існуванню яких загрожує зміна клімату.

Так, археологи в Судані намагаються зупинити повені річки Ніл, аби зберегти об'єкт Всесвітньої спадщини – піраміди Мерое. Через підвищення рівня Червоного моря та ерозії узбережжя в небезпеці знаходиться місто Суакін, що на північному сході Судану. Від відступу берегової лінії постраждало місто Ламу в Східній Африці. Коморським островам загрожує підвищення рівня моря. До 2050 р. такі країни, як Гвінея, Гамбія, Нігерія, Того, Бенін, Конго, Туніс, Танзанія та Коморські острови будуть під загрозою ерозії на узбережжі та підвищення рівня моря [10].

Збереження Спадщини ЮНЕСКО, а особливо об'єктів, які перебувають під загрозою, є першочерговим завданням усієї світової спільноти. Величезні виклики, які спіткало людство, можливо подолати тільки спільними зусиллями.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ЮНЕСКО / Світова спадщина під загрозою / URL:<https://whc.unesco.org/en/158/>
2. Всесвітній фонд пам'ятників визначив туристичні об'єкти культурної спадщини, які опинилися під загрозою. URL:<https://tsn.ua/ru/tourism/vsemirnyy-fond-pamyatnikov-opredelil-turisticheskie-obekty-kulturnogo-naslediya-okazavshih-sya-pod-ugrozoy-1435527.html>
3. В ЮНЕСКО обещают помочь восстанавливать Собор Нотр-Дам де Пари/ Интерфакс-Украина. URL:<https://interfax.com.ua/news/general/580950.html>
4. Офіційний сайт Нотр-Дам де Пари. URL:<https://www.notredamedeparis.fr/reouverture-de-la-boutique-et-reprise-des-visites-guidees/>
5. В Японії згорів 500-річний замок зі списку ЮНЕСКО. URL: <https://tsn.ua/ru/tourism/v-yaponii-sgorel-500-letniy-zamok-iz-spiska-yunesko-1436226.html>
6. Вибух у Бейруті: ЮНЕСКО допоможе відновити зруйновані історичні будівлі. URL: <https://tsn.ua/svit/vibuh-u-beyruti-yunesko-dopomozhe-vidnoviti-zruynovani-istorichni-budivli-1606192.html>
7. Офіційний сайт ЮНЕСКО / Список пам'яток Сирії. URL:<https://whc.unesco.org/en/statesparties/sy>
8. Древняя Пальмира спустя пять лет после захвата боевиками ИГ. URL:<https://www.bbc.com/russian/other-news-52757586>
9. ЮНЕСКО за допомогою штучного інтелекту відновлюватиме історичні пам'ятки у сирійському Алеппо. URL:<http://www.istpravda.com.ua/ukr/short/2019/03/6/153785/>
10. Учоа П. Вони зникають. Шість пам'яток ЮНЕСКО, існуванню яких загрожує зміна клімату. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/features-54270307>